

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

תוכן עניינים

- א. הזורע בנחל איתן ואזהרתיה מהכא אשר לא יעבד בו ולא יזרע2
- ב. וליחשוב נמי המוחק את השם בהליכתו ואזהרתיה מהכא ואבדתם את שמם וגו' לא תעשון כן לה' אלהיכם3
- ג. וליחשוב נמי הקוצץ את בהרתו ואזהרתיה מהכא השמר בנגע הצרעת5
- ד. המזיח החושן מעל האפור8
- ה. והמסיר בדי ארון ואזהרתיה מהכא (ולא) [לא] יסורו ולא יזח החושן11
- ו. החורש בעצי אשירה ואזהרתיה מהכא ולא ידבק בידך מאומה וגו'12
- ז. הקוצץ אילנות טובות ואזהרתיה מהכא כי ממנו תאכל ואותו לא תכרות13
- ח. המרביע שור פסולי המוקדשים ... המנהיג בשור פסולי המוקדשים לוקה שהרי גוף אחד הוא ועשאו הכתוב כשני גופים14
- ט. כמה מלקין אותו ארבעים חסר אחת16
- י. אין אומדין אותו אלא במכות ראויות להשתלש17
- יא. אמדוהו לקבל ארבעים ולוקה מקצת ואמדו שאין יכול לקבל ארבעים פטור אמדוהו לקבל שמונה עשרה ומשלקה אמדו שיכול הוא לקבל ארבעים פטור17
- יב. לקה אין לא לקה לא ... הא דאמדוהו ליומי הא דאמדוהו למחר וליומא אחרא...18
- יג. עבר עבירה שיש בה שני לאוין אמדוהו אומד אחד לוקה ופטור ואם לאו לוקה ומתרפא וחוזר ולוקה ... אין אומדין אומד אחד לשני לאוין ... הא דאמדוהו לארבעים וחדא הא דאמדוהו לארבעים ותרתי19
- יד. כיצד מלקין אותו כופה שתי ידיו על העמוד ... ושתי רצועות של חמור עולות ויורדות בה ידה טפח ורחבה טפח וראשה מגעת על פי כריסו20
- טו. ומכה אותו שליש מלפניו ושתי ידות מלאחריו ואינו מכה אותו לא עומד ולא יושב אלא מוטה ... מכה בידו אחת בכל כחו21
- טז. והקורא קורא ... וחותרם והוא רחום יכפר עון וגו' וחוזר לתחלת המקרא21
- יז. ואם מת תחת ידו פטור הוסיף לו עוד רצועה אחת ומת הרי זה גולה על ידו22
- יח. נתקלקל בין בריעי בין במים פטור23

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

דף כב.

א. הזורע בנחל איתן ואזהרתיה מהכא אשר לא יעבד בו ולא יזרע

כבר התבאר במסכת סוטה דף מה: שנצטוינו¹ כי ימצא חלל באדמה וגו' (דברים כא פסוק ט). כלומר שנמצא אדם שנהרג על ידי פגיעה, וכשנמצא כבר היה מת וכמות שנהרג, כן הוא נמצא. נפל בשדה כלומר שנתגלתה שאיפה להעלים את הנעשה מעיני אחרים². מניחין אותו במקומו ויוצאין חמשה זקנים מבית דין הגדול שבירושלם.

ובית דין של אותה העיר מביאין עגלת בקר משל אנשי אותה העיר ומורידין אותה אל נחל שהוא שוטף בחזקה, וזהו איתן האמור בתורה ועורפין אותה שם³ בקופיץ מאחריה.

והנחל שנערפה בו⁴ העגלה אסור בזריעה ועבודה לעולם⁵ שני' (שם פסוק ד) אשר לא יעבד בו ולא יזרע, וכל העובד שם עבודה בגופה של קרקע כגון שחרש או חפר או זרע או נטע וכיוצא באלו⁶ לוקה. ומותר לסרוק שם פשתן ולנקר שם אבנים, שזה כמי שארג שם בגד או תפרו שאינה מלאכה בגוף הקרקע, לכך נאמר לא יעבד בו ולא יזרע, מה זריעה בגופה של קרקע אף כל עבודה שנאסרה שם אינה אלא בגופה של קרקע.

¹ רמב"ם הלכות רוצח ושמירת הנפש פרק ט הלכה א

² רש"י הירש שם.

³ והרב כנסת הגדולה כתב בשם הרד"א בשם הרב פלמי ז"ל דמברכין על עריפתה עיין שם, ולא ידעתי מאי איריא מצות עשה זה משאר מצוות עשה. מעשה רקח שם

⁴ רמב"ם שם פרק י הלכה ט

⁵ ירושלמי פרק עגלה ערופה מקום גיסתה ותפיסתה הרי אלו אסורים וכמה היא תפיסתה ד' אמות ר"ע אומר אומר אני שתפיסתה חמישים אמה יע"ש. משנה למלך שם. ורבינו העתיק הנחל דמשמע שהנחל כולו נאסר, ואם רבינו נתכוון להירושלמי היה לו לבאר כמה שיעור המקום, הן אמת שפשט הכתוב בדברי רבינו, והורידו זקני העיר ההיא את העגלה אל נחל איתן אשר לא יעבד בו ולא יזרע, דמשמע דאנחל קאי. מעשה רקח שם

⁶ ראיתי להרב מוצל מאש סי' נ"א דכ"ג ע"ג שכתב יש לחקור אם אותן הדברים שהם תולדות למלאכות האלו המוזכרים שם פ"ח מה' שבת אם הם גם בכלל האלו של נחל איתן או לא וצריך עיון עכ"ל ובשער המלך שם דין בזה כיד ד' הטובה עליו.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

ב. וליחשוב נמי המוחק את השם בהליכתו ואזהרתיה מהכא ואבדתם את שמם וגו' לא תעשון כן לה' אלהיכם

כל המאבד⁷ שם מן השמות הקדושים המהורים שנקרא בהם הקב"ה לוקה מן התורה, שהרי הוא אומר בעבודת כוכבים (דברים יב פסוק ג ד) ואבדתם את שמם מן המקום ההוא. לא תעשון כן לה' אלהיכם.

לפיכך אסור⁸ למחוק אפילו אות אחת⁹ משבעה שמות שאינם נמחקים¹⁰. ולא דוקא בכתב אשורית, אלא הוא הדין שם הנכתב בכל כתב חייבים על המחיקה ואלו השבעה שמות: שם ההויה; השם הנכתב יו"ד ה"א וא"ו ה"א והוא השם המפורש או הנכתב אדני; ואל, אלוה, אלהים; ואלהי¹¹, שדי; צבאות. ויש גורסין ג"כ אהי"ה אשר אהי"ה.

⁷ רמב"ם יסודי התורה פ"ו ה"א

⁸ רמב"ם שם ה"ב שו"ע יו"ד סי' רעו סעי' ט מנחת חינוך מצוה תלו אות ה

⁹ כתב ברכי יוסף בשם מהר"י חאגיז שם אל נקוד ציר"ה שהוא קודש אם נקד תחתיו נקודה אחרת ועשאו פגול שהוציאו מקודש לחול יש להסתפק אי הוי כמוחק השם ולענין שבת מה דינו ואפשר כיון דלא עשה מעשה בגוף האותיות לאו מלתא היא ע"ש. וצ"ל דהוא מיירי בשם שנתקדש אי נמי שלא לצורך תיקון (פתחי תשובה שם ס"ק י) מכל מקום לענין מלקות נראה דאין לוקין, כיון שאינו עושה מעשה בגוף השם, ועדיף מגרמא, ובפרט דיש תיקון שימחוק הניקוד, ואף דלא מחק אין בו מלקות כיון דאינו עושה בגוף השם כלום וכן אם כתב השם אדני ואחר כך כתב בסוף מ"ם ונקרא אדנים, ג"כ אין לוקה כיון דאינו עושה מעשה בגוף השם, אף במקום שאינו יכול למחוק, כן נראה. ונראה פשוט, דאם מחק המ"ם חוזר השם לבשרותו, ואף לכתחילה יכול למחוק. אף אם נאמר דעל מנת לתקן אסור ג"כ מכל מקום לא שמיה נטפל כיון דאינו שייך להשם אמנם צ"ע למעשה (מנחת חינוך מצוה תלו אות ג)

¹⁰ ועיין בשו"ת גינת ורדים או"ח כלל ב סי' יב שאפילו אם השם בשעת כתיבתו נכתב שלא כסדרו דהיינו שהקדים ה' לו בסדר הכתיבה וכיו"ב אסור למחוקו אע"ג שלס"ת צריך שיהיה כתוב כסדרו "וא"ת מנלן לומר דבעינן שיהיו השמות שבו כתובין כסדרן ונראה להביא ראיה לזה מדאשכחן (כמבואר לקמן) דאותיות הנמפלות לשם שמלפניו נמחקין ושלאחריו אינם נמחקין ומשמע דהלכה זו קבועה שלעולם אותיות שמלפניו נמחקין ושלאחריו אינם נמחקין ואם איתא דבאזכרות לא בעינן כסדרן הרי יש במציאות שיהיה הדין להפך שלאחריו נמחקין ושלפניו אינם נמחקין שכתב למפרע ויראת מאלקיך שהכ"ף שנכתבה למפרע בתחל' אין בה צד קדושה כלל שכשנכתבה לא קדם לה סרך קדושה כלל לשימשך עליה והמ"ם הראשונה כיון שכבר קדם לה כתיבת השם יתפשט עליה קדושת השם ואין מקום לחלק ולומר כשם שנכתב למפרע כשר וחלה עליו קדושה למפרע אמנם האותיות הנמפלות לו מלפניו לא יקדשו הא ליתא דמאי חזית דהא בהא תליא שכיון שאתה אומר שקדושת השם תחול על השם אף שנכתב למפרע על כרחך נמי לומר דתחול הקדושה גם על אותיות ראשונות הנמפלות לו שנכתבו אחר שנכתב השם". ועיי"ש שכתב שאע"ג שיש מקום לדחות ראיה זו מ"מ מפני חומר הענין יש לדון כאן ובאן להחמיר לאסור מחיקתו ושאלו בו קדושה לענין ס"ת.

¹¹ דאשמעינן דו"ה דאלו"ה וה"י דאלה"י והי"ם דאלה"י הוו מעצם השם ולא דמו לכ"ם דאלהיכ"ם דאינו מעצם השם אלא דהשם קדשו. ואע"ג דאשמעינן דהי"ם מאלה"י הוו מעצם השם מכל מקום איצטריך לאשמועינן

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

ואפילו¹² נכתב השם ע"י הפסולים בכתיבת ספר תורה תפילין ומזוזות¹³ אסור למחקו והמוחק לוקה.

להלכה אסור למחוק על מנת לתקן¹⁴.

שם שנכתב בודאי¹⁵ שלא לשמה¹⁶ דעת הרבה ראשונים ואחרונים שאין חייבים על מחיקת שם כזה, ולפיכך¹⁷ מותר למחקו דוקא לצורך תיקון, אבל לגזול ולגנוז שרי אפי' שלא לצורך תיקון¹⁸.

בה"י דאלה"י דאיכא למימר כיון דאלה"י הוא סמוך לעולם הוה ה"י ידידה כב"ם דאלהיכ"ם. ומעמא דלא דמי לב"ם דאלהיכ"ם היינו משום דכיון דאשכחן ה"י שהוא מעצם השם באלהי"ם כל היכא דאשכחן אלה"י הוי קדוש מעצמו משא"כ בב"ם דאלהיכ"ם. וכו' ומ"ש רבינו שהם שבעה שמות ובפרט אתה מוצא שמונה היינו משום דאדנ"י וי"ה שם אחד ולא דמו לא"ל אלו"ה דהכא אדנ"י הוא נקרא אף כשהוא נכתב יחיד. ובנוסחא אחרת מספרי רבינו מצאתי שלא היה כתוב אלהי ולפי אותה גירסא הווי שפיר שבעה שמות אף אם נמנה שם הוי"ה ושם אדנות בשנים. ובנוסחא שנדפסה בונוציאה כתוב ושבעה שמות הם, שהם הנכתב יו"ד ה"א וא"ו ה"א והוא השם המפורש או הנכתב אדנ"י ואלו"ה ואלהי"ם ואהי"ה ושד"י וצבאו"ת. ונוסחא נכונה היא דמני שם אהי"ה בכלל השבעה שמות ואין אנו צריכים לידחק למנות שם ההויה ושם אדנות באחד. ושפיר עבר דלא מני אל ולא אלהי משום דבכלל אלו"ה ואלהי"ם הווי אלא דאכתי קשה אמאי איצטריך למנות אלוה הא בכלל אלהי"ם הוא: (כסף משנה שם)

¹² מנחת חינוך שם אות י

¹³ כגון האשה שכתבה ספר תורה תפילין מזוזות או אנשים שפסולים לכתוב ספר תורה תפילין מזוזות מחמת וקשרתם וגו' כל שאינו בקשירה וכו' [גימין מ"ה ע"ב], מכל מקום נהי דהספר תורה תפילין ומזוזות פסולים, הוי ליה כשם שנכתב שלא במקומו כגון על ידות הכלים, דיש לו קדושת השם לענין מחיקה, הכא נמי (שם) ¹⁴ עיין שו"ת דברי יציב יו"ד סי' קעז שהביא השיטות בזה ואפילו למאן דמתיר לנתוץ על מנת לתקן מחיקה שאני

¹⁵ מנחת חינוך שם אות ח וש"ך שם ס"ק יב

¹⁶ ועיין פתחי תשובה יורה דעה סימן רעו ס"ק ט דאף לדעת רוב הפוסקים דסתמא פסול בס"ת ולא כדעת התוס' במנחות דף מ"ב מ"מ אסור למחקו אף לצורך תיקון אסור ודוקא אם כתב מדעת אבל שלא מדעת לא דשלא מדעת גרע מסתמא דסתמא היינו שיודע עכ"פ שכותב אותיות השם רק שלא היה במחשבתו לשם קדושת השם ושלא מדעת היינו שאין יודע אם כותב אותיות השם כלל והווי כמתעסק דגרם מסתמא והווי כאילו כתב בפירוש שלא לשמה דאז אינו קדוש ומותר למחוק לצורך

¹⁷ ש"ך יורה דעה סימן רעו ס"ק יב

¹⁸ עיין בשו"ת עין יצחק חלק א – או"ח סימן ה אות טז וזו שכתב גבי דפי הגהה שכתובים עליהם כתבי הקודש ורוצה לשורפם שלא יתגללו בבזיון ש יש לנו עצה לתקן הדבר שלא יהי' שום חשש היינו להתנות בפירוש בעת שנדפסין העליון הראשונים הנך קורקטין שיאמר בפיו בפירוש שלא יחול עליהם דין קדושת כתבי קודש ואז בודאי אינו חל עליהם דין קדושת כתבי קודש מעולם לפי הכלל שכתב הרמב"ם בפירוש גבי הנך כתבי קודש דאסור לשורפן ולאבדן ביד דבמה דברים אמורים שעשאן בקדושה כו'. וכיון דהתנה בפירוש דלא יחול עליהם דין קדושת כתבי קודש א"כ לא נעשו מעולם בקדושה. ולכן אף דנימא דסתמא נעשו בקדושה ג"כ מ"מ היכא דהתנה בפ"י שאני. וכעין דברי השו"ע באו"ח סי' קנ"ד סעי' ח' דתנאי בפירוש מועיל שם גבי הנך דחשיב התם וזהו בשם הירושלמי והראשונים. אבל להשתמש בהם בבזיון אין להתיר ולהתנות עליהם רק לענין שריפה שפיר יש להתנות בפ"י דלא יחול עליהם קדושת כתבי קודש ואף היכא שיש בהם איזה שמות ג"כ אין להחמיר כיון דאין הדרך לכתוב שם רק כעין דברי הרמ"א ביו"ד סי' רע"ו סעי' יו"ד דהשם שכותבין

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

ולא מבעיא¹⁹ אם מוחק אות מהשם דעל ידי זה אינו נקרא דהוי ליה בודאי מוחק, כגון למחוק א' מאלקים ובלא א' אין השם נקרא כלל, אלא אפילו מחק אותיות מהשם ונשאר שם אחר, כגון הים מאלקים דנשאר אל וכדומה, מ"מ לוקה, דעכ"פ מחק שם זה והוא עתה שם אחר²⁰.

ג. וליחשוב נמי הקוצץ את בהרתו ואזהרתיה מהכא השמר בנגע הצרעת

התולש סימני²¹ טומאה בין כולן בין מקצתן הרי זה עובר בלא תעשה ולוקה שנאמר (דברים כד פסוק ח) **הַשֹּׁמֵר בְּנֶגַע הַצֶּרַעַת לְשֹׁמֵר מְאֹד וְלַעֲשׂוֹת כָּל אֲשֶׁר יֹרֶוּ אֶתְכֶם הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם כְּאֲשֶׁר צִוִּיתֶם תִּשְׁמְרוּ לַעֲשׂוֹת שְׁלֹא יִתְלוֹשׁ או שיקוץ.**

בסידורין ב' יודין ואחת ע"ג דמותר למוחקו אם הוא לצורך. א"כ חזינן דאין דינן ככל שבעה שמות שאינם נמחקין מה"ת רק מצד חומרא דרבנן. ע"כ היכא דנכתבו מתחילה בפירוש שלא יחול עליהן דין קדושה כלל אז יש להתירן בשריפה. דהא כבר העלו רוב הפוסקים אף גבי שם גמור אם נכתב שלא לשם קדושה דמותר למוחקו. ומה שכתב המחנה אפרים בסוף ספרו בחי' למור יו"ד ה' ס"ת בשם הפר"ח דכתב דאף שם שלא נתקדש ג"כ לוקה על מחיקתו. הנה זהו דעת יחידאה ורוב פוסקים חולקים ע"ז וכמש"כ לעיל בשם כמה פוסקים. וכן נראה מדברי הש"ך ביו"ד סי' רע"ו ס"ק י"ב דכתב שם בשם של קודש שלא נכתב לשם קדושה מותר למוחקו לצורך תיקון דוקא אבל בנכתב לשם קדושתו אפילו לגנוז ולגנוז לצורך תיקון אסור עכ"ל הש"ך. ועיי"ש אות כג שכתב ועדיין אפשר לומר דכל יסוד היתר זה אינו שייך רק בכתב משוטא אבל בכתב אשורית לא שייך זה לפי מה שכתב הרמ"א ביו"ד סי' רפ"ד סעי' ב' בשם י"א דאין לכתוב דברים של חול בכתב אשורית והוא מן הבית יוסף סי' רפ"ג שהביא שם בשם הרמב"ם בתשובה דכתב אשורית שניתנה בה תורה והלוחות אין להתיר להשתמש בו בדבר חול. וכ"כ המג"א בס"י של"ד ס"ק י"ז מזה. וכ"כ הדרישה בשם הרמב"ם בס"י רפ"ד. וכ"כ הרדב"ז בח"ד סי' מ"ה בשם הרמב"ם. כתב אשורית יש בו קדושה ואסור להשתמש בו בדברים של חול כו' ע"ש. ועיי"ן ביו"ד סי' רפ"ג סעי' ד' מזה. א"כ לפ"ז אפשר דאסור להתנות על כתבים שהם בכתב אשורית דלא יחול עליהן דין קדושת כתבי קודש. אכן יש לדון דהא אף בכתבו בכתבים שאינם בכתב אשורית ג"כ אף בהתנה שלא יחול עליהם קדושת כתבי קודש מ"מ אסור לעשות בהם תשמיש בזיון דלא גרע מכל תשמישי מצוה דמבואר באו"ח סי' כ"א סעי' א' בשם י"א דגם לאחר שנפסקו אין לנהוג בהם מנהג בזיון כו'. רק אנו דנין שיהי' מותר לשורפן ע"י מה שהתנה שלא יחול עליהם דין קדושת כתבי קודש. לכן יש לומר דמותר זה אף בכתב אשורית דדווקא לכתוב בהם דברים של חול בזה ס"ל דאסור משום שיכול לבוא לבזיון או דדברי חול בעצמם הוי בזיון. משא"כ בג"ד דהא כותבין בכתב אשורית דברי תורה עכ"פ ואין זה מקרי בזיון.

¹⁹ מנחת חינוך מצוה תלו אות ג

²⁰ ואם מחק קצת מן האות ועדיין האות ניכר, כגון שהיה האות ארוך או רחב וקיצרו ועדיין צורת האות עליו, לא הוי מוחק כלל, כיון דהשם נקרא יפה מאי איכפת, זה לא הוי איבוד כלל. ועיי"ן בספר משנת חכמים שם סק"ד שכתב אפילו קוץ של יו"ד חייב, היינו באופן שיתקלקל היו"ד, לרש"י כדאית ליה ולר"ת כדאית ליה [מנחות כ"ט ע"א ד"ה קוצו], אבל באינו מקלקל כלל בודאי אינו אסור כלל (שם)

²¹ רמב"ם מומאת צרעת פ"י ה"א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

כיצד היתה²² בו אחת מד' מראות שיש בצרעת עור הבשר²³ ואלו הן א. לובן עז ביותר שאין למעלה ממנו שהוא נראה בעור הבשר כשלג והוא הנקרא בהרת ב. ולובן שהוא כהה מזה מעט שנראה כצמר נקי של כבש בן יומו הוא הנקרא שאת ג. ולבן שכהה מן השאת מעט שנראה כסיד ההיכל הוא תולדת הבהרת ונקראת ספחת ד. ולובן שכהה מסיד ההיכל מעט והרי הוא כקרום ביצה היא תולדת השאת וגם זה נקרא ספחת ונולד בו אחת משלשה סימני טומאה שיש בצרעת²⁴ עור הבשר כגון שנולד במראה שתי שערות לבנות שיש בהם שיעור לטמאות²⁵ או שנולד מחית בשר דהיינו בשר חי שאינו לבן כמראה נגע אלא לבן מגוון אחר או אדום או שחור כשיעור עדשה מרובעת או יותר²⁶ או שהסגירו שבעת ימים ופשתה והוסיפה הבהרת או השאת או הספחת וקצין אחד מהם דהיינו שקצין אחת משתי השערות הלבנות או אפילו קיצר את גובה השיער עד שאין בו כשיעור²⁷ או שכוה²⁸ את המחיה כולה או מקצתה עד שנתנתה מראיתה²⁹ ולא נשאר בה שיעור טומאה שהוא כעדשה או שקצין הנגע כולו מן הבשר³⁰ הרי זה עובר בלא תעשה כנ"ל.

²² רמב"ם טומאת צרעת פ"י ה"א

²³ וכמש"כ הרמב"ם דינים אלו שם פ"א ה"ב

²⁴ וכמש"כ הרמב"ם שם פ"א ה"י ושלשתן מפורשין בתורה

²⁵ וכמש"כ הרמב"ם שם פ"ב ה"א "שיער לבן שהוא סימן טומאה בצרעת אין פחות משתי שערות וכמה יהיה אורכן כדי שיהיו ניטלות בזוג היתה אחת ארוכה ואחת קצרה משיעור זה או אחת שחורה ואחת לבנה או אחת מלמטה ונחלקה מלמעלה ונראית כשתים או שהיה עיקרן משחיר וראשן מלבין הרי זה מהור היה עיקרן מלבין וראשן משחיר אע"פ שהלבן כל שהוא טמא"

²⁶ וכמש"כ הרמב"ם שם פ"ג ה"א וה"ב "אין המחיה סימן טומאה עד שתהיה כעדשה מרובעת או יתר על זה וכמה שיעורה כדי צמיחת ארבע שערות שתיים אורך ושתיים רוחב והוא שתהיה המחיה באמצע הבהרת והבהרת מקפת אותה מכל צד והיא יתירה על המחיה רוחב שתי שערות או יתר אבל אם היתה המחיה בצד הבהרת אינה סימן טומאה היתה מפוזרת כגון שהיה בשר חי כחרדל במקום זה ובשר חי כחרדל במקום אחר אעפ"י שהכל באמצע הבהרת אינן מצטרפין לכעדשה עד שיהיה במקום אחד באמצע הבהרת כעדשה מרובעת או יתר: המחיה מטמאה בכל מראה בין שהיה מראה המחיה אדום או שחור או לבן והוא שלא יהיה הלובן מארבע המראות שביארנו:

²⁷ תפארת ישראל נגעים פ"ז אות מב

²⁸ שעל ידי שכווה את הבשר דהיינו שעל ידי האש נעשה הבשר החי כוויה הרי הוא מבטל את הטומאה מן המחיה וכמש"כ הרמב"ם שם פ"ה ובר"ב פ"ז מנגעים מ"ד

²⁹ רמב"ן בהשגות ל"ת שז

³⁰ עיין במאירי שבועות ד ע"א שכתב "כגון שהיתה בו בהרת ותלש שער לבן שבה או הצרעת עצמה כדי שתראה כמי שלא פשתה או שתפחת מכנרים וכו' הואיל ומתכוין להיות הכהן מטהרו לכשיראנו"

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

וכן אם תלש מן³¹ הבגד או מן הבית³² קודם שהוחלטו לטומאה דהיינו בימי הסגר ראשון או שני הרי זה עובר בלא תעשה ולוקה אבל אחר שהוחלט לטומאה או אחר הפטור דהיינו שהוסגר שני פעמים ולא נולדו סימני טומאה אינו עובר בלאו זה³³.

ואם לא נולדו סימני טומאה באחת מד' מראות לובן הנ"ל וקצץ את המראה כגון שקצץ את הבהרת קודם שנולדו בה סימני טומאה י"א³⁴ שלוקה. וי"א³⁵ שאינו לוקה

³¹ חזו"א נגעים סי' א ס"ק ב ד"ה ונראה

³² וירושלים וחזו"א לארץ שאין מטמאין בנגעי בתים אם מותר לקצוץ כיון דלא משכחת טומאה כלל, ולא שייך ככל אשר יורו אתכם הכהנים וגו', וכן מסתבר. והנה גוים אינם מטמאים בנגעים, ואפילו נתגירו, אותם הנגעים שהיו בהם קודם טהורים. אך אם נשתנה אח"כ המראה מבתחלה, עיין בפ"ז דנגעים מ"ב וברמב"ם כאן פ"ו ה"ד. ובגיוותו ודאי אין איסור, דמחוסר מעשה, אך לאחר שנתגיר בודאי אסור (מנחת חינוך מצוה תקפד אות (1)

³³ כיון שאינו נטהר בהסרתו דבגד אחר שהוחלט לשריפה אף אם הלך הנגע צריך לשורפו (שם)

³⁴ ערוה"ש הל' נגעים סי' צד סעי' ג ואע"ג שלא אהני מעשיו שהרי קודם קציצה גם היה טהור בכל זאת לוקה דאין הפטור דלא אהני מעשיו הוא משום שמעשהו לא הועיל לדין טומאה וטהרה ולא נשתנית הטומאה אלא הפטור משום שלא עשה שום מעשה שאם תלש שיער אחד משלשה כיון שנשאר טמא כשהיה א"כ לא תלש כלל סימן טומאה ולא עשה מעשה לחייב עליו אבל אם תלש בהבהרת אע"ג שלא הועיל לענין טומאה שהרי קודם לכן היה טהור אבל עכ"פ עשה מעשה קציצה וחייב (ערוה"ש שם סעי' ז) וכן דעת המשנה אחרונה פ"ז מ"ד דנגעים ד"ה עובר רק כתב שחייב משום שיעול לבוא לידי טומאה ע"י שיוולדו בו סימנים

³⁵ עיין מנחת חינוך מצוה תקפד אות א שכתב, "דהאזהרה היא בתולש סימני טומאה, כגון שערות או מחיה וכדומה דהם סימני טומאה, או אפילו אם אין בנגע שום סימן טומאה, כגון מהמראות שעומדים להסגיר לראות אם יהיו סימני טומאה, אבל כעת לית בה שום סימן טומאה רק מראה כגרים שעומד להסגיר, או בבתים כשני גריסין, ותולש, על כל זה עובר בלא תעשה, אבל אין לוקה עד שיהנו מעשיו, והיינו בתולש סימנים טומאה דאהנו מעשיו כמו שביאר, אבל התולש הנגע כל זמן שלא היו סימני טומאה דלא אהנו מעשיו דהיה טהור קודם ג"כ, אין לוקה אך הוא באזהרה" ועיי"ש שכתב שאינו עובר אלא אם קוצץ כולו ולא מקצתו והביא שם מקור מש"ס לדיעה זו ועיין במאירי שבועות דף ד ע"א "הקוצץ בהרתו או שתלש סימני טומאה שבה כגון שהיתה בו בהרת ותלש שער לבן שבה או הצרעת עצמה כדי שתראה כמי שלא פשתה או שתפחת מכגרים לוקה ואזהרתו מהשמר בנגע הצרעת שכל שנאמר בו השמר פן ואל אינו אלא לא תעשה בין שתלש קודם שיבא לכהן לכונה שיראנו הכהן ויטהרנו בין בתוך הסגר בין לתוך החלט בין לאחר טהרתו הואיל ומתכוין להיות הכהן מטהרו לכשיראנו ודוקא בשעושה מעשה המועיל לו לטהרו כמו שיתבאר במקומו: משמע דוקא אחר שהיה בה טומאה או הסגר לוקהאמנם עיין במאירי שבת דף קלב ע"ב וז"ל "ושמא תאמר ובנגעים טהורים מיהא כגון בחק ופרחה בכלל שהם בכלל איסור קציצה שהרי אף קודם שיראה לכהן הוא בכלל לאו זה וכמו שאמרו בספרי אין לי אלא משנזקק לטומאה עד שלא נזקק לטומאה מנין ת"ל ככל אשר יורו ובזו מיהא יקוץ ויעבוד שהרי יטהרנו הכהן לכשיראהו אף על פי שעבר ר"ל שעבר את הנגע" ועיי"ש במס' שבועות בתוס' ובתוס' הרא"ש ד"ה בקוצץ ובריטב"א ד"ה מראות שהקשו "דהכא משמע דאין לוקין אלא על מראות נגעים טמאים ובפרק ר"א דמילה משמע דלוקה אף על נגעים טהורים דקאמר התם דצרעת דוחה עבודה ופריך ולקוין בהרתו דאתי עשה דעבודה ודחי ל"ת דקוצץ בהרתו ומשני מחוסר טבילה הוא ואמר הניחא נגעים טמאים נגעים טהורים מאי איכא למימר אלמא אף על טהורים עבר וי"ל דהתם מיירי במראות נגעים טמאים אלא שעמד בעיניו בשתי הסגרות דטהור הוא ולוקה על קציצתו עד שיטהרנו הכהן. משום דאם נולד בו סימן טומאה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

אלא אם קוצץ מראה שיכול לבוא לידי טומאה כגון שקוצץ אחר שהוסגר שתי פעמים ולא נולדו סימני טומאה וקוצץ כדי שיטהרנו הכהן.

נגע שאינו³⁶ מאחד מד' מראות אלו אינו בכלל לאו זה אם קוצצו או תלשו³⁷.

הקוצץ³⁸ או התלש סימני טומאה לחבירו³⁹ חייב ואם סייע חבירו בקציצה שניהם חייבים⁴⁰.

ד. המזיח החושן מעל האפוד

האפוד שלבוש⁴¹ בו הכהן הגדול רוחבו כרוחב גבו של אדם מכתף לכתף, ואורכו מכנגד אצילי הידים מאחוריו עד הרגלים ויש לו כמו שתי ידות יוצאות ממנו באריג לבאן ולכאן⁴² שחוגרין אותו בהם והם הנקראין חשב האפוד, ותופר עליו שתי כתיפות כדי שיהיו על כתפות הכהן וקובע על כל כתף וכתף אבן שוהם מרובע מושקע בבית של זהב ומפתח על שתי האבנים שמות השבטים ששה על אבן זו וששה על אבן זו כתולדותם ועושה בכל כתף שתי טבעות אחת מלמעלה בראש הכתף ואחת מלמטה לכתף למעלה מן החשב ונותן שתי עבותות זהב בשתי טבעות שלמעלה והם הנקראים שרשרות.

לאחר הפטור הכהן מחליטו מיד והכי איתא בתוספתא דנגעים: ולכאורה הו"ל שאירי בלא נולדו בו סימני טומאה ואפילו קודם הסגר וא"כ ע"כ משמע שאינו לוקה בזה

³⁶ תוס' שבועות ד ע"א ד"ה בקוצץ ריטב"א שם ד"ה מראות

³⁷ ועיין במשנה למלך שם ה"א שהאריך בזה ועיין מנחת חינוך שם אות ב מה שפלפל בזה והעלה שנגעים העומדים להסגר אפילו מהורים לוקה והסתפק שם מה הדין בנגע שאין בו כשיעור טומאה כגון פחות מכנגרים אם חייב על קציצתו

³⁸ פירוש המשניות להרמב"ם פ"ז מ"ד דנגעים

³⁹ וז"ל הרמב"ם שם "הנה כל מי שיסיר נגעי צרעת מגופו או מגוף חבירו או מן הבגד ילקה מלקות" ומה שלא כתבו כאן הוא משום שסמך על מה שכתב דין זה בקורח קרחא (עכו"ם פי"ב ה"א)

⁴⁰ ודינו ככמו שנכתב בלאו דלא יקרחו ל"ת קעא שהקורח קרחא בראשו של חבירו והיה חבירו מסייע בזמן ששניהן מזידין שניהן לוקין אחד שונג ואחד מזיד המזיד משניהם לוקה והשונג פטור עי"ש וה"ה כאן (משנה למלך שם ה"א וערוה"ש שם סעי' ט) . ומ"מ אם גוי קצץ נגע מישראל, הכא נמי חייב הישראל. אם סייע וגם חרש שומה וקמן פטורים ככל הלאוים, מ"מ אם קוצצים מן הגדול הגדול חייב אי אמרינן דהנקצץ חייב ג"כ (מנחת חינוך שם אות ז)

⁴¹ רמב"ם כלי המקדש פ"ט ה"ה – י

⁴² כמעין חגורה שיוצאת מגוף האפוד לפניו

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

ותוקע ראשי העבותות התחובות בטבעות החושן לימין ולשמאל אצל הצואר במשבצות, שני ראשי השרשרת הימנית במשבצת של ימין ושני ראשי השרשרת השמאלית בשל שמאל, ונותן המשבצות על כתפות האפוד אחת בזו ואחת בזו, נמצאו כתפות האפוד מחזיקות את החושן שלא יפול ובהן הוא תלוי, ועדיין שפת החושן התחתונה הולכת ובאה ונוקשת על כריסו ואינה דבוקה לו יפה, לכך הוצרך עוד שתי טבעות לתחתיתו וכנגדן שתי טבעות בשתי כתפות מלמטה בראשו התחתון המחובר בחשב, טבעות החושן אל מול טבעות האפוד שוכבות זו על זו, ונותן פתיל תכלת בטבעות האפוד ובטבעות החושן ורוכסן באותו פתיל לימין ולשמאל ונמצא מיושב על המעיל יפה כדי שידבקו זה בזה ולא יזח החושן מעל האפוד

וכל המזיח חושן מעל האפוד⁴³ ומפרק חיבורן⁴⁴ דרך קלקול לוקה⁴⁵.

⁴³ ועיין מנחת חינוך מצוה ק אות ג "ונראה לומר מצד הסברא, דחושן ואפוד שנתקלקלו ואינם ראויים עוד לעבודה דנגזרים, בשם הר"מ פ"ח מכלי המקדש הל' ה', אין חייבים על פירוק חיבורן, כיון דאינם ראויים לעבודה, ולא מצאתי ראיה לזה, אך חלילה להקל באיסור לאו בלי ראיה"
⁴⁴ ברש"י שם עה"ת פירש "לא יזח" – לשון ניתוק" ועיין ברמב"ן שם שכתב "והקרוב אלי כי הוא כמו יסח, מן בית גאים יסח ה' (משלי טו כה), ובוגדים יסחו ממנה (שם ב כב), ענין נתיצה ונתוק, בחלוף הסמ"ך והזי"ן, כמו יעלו חסידים בכבוד (תהלים קמט ה), נתעלסה באהבים (משלי ז יח) ונתצתם את מזבחותם (דברים יב ג), נתסו נתיבתי (איוב ל יג) וכן ושמרתם את משמרת הבית מסח (מ"ב יא ו), מהנתין, יזהירם שלא יפרד אחד מהם וינתין את המשמר"

⁴⁵ אבל אם אינו דרך קלקול משמע שאינו לוקה והנה צריך לומר לפי זה, דהקושיא דהגמרא במסכת שמקלקל בעסק החרושה, הנה בהסמ"ג ובחינוך ליתא לתנאי זה דרך קלקול. ונראה דזה תולה בפירושא דקרא, דאם נפרש כפירוש רש"י הנ"ל לשון ניתוק, אם כן כל המנתק חייב אף שאינו דרך קלקול, ואם נפרש כפירוש הרמב"ן הנ"ל ענין נתיצה וניתוק בחילוף הסמ"ך בזי"ן, היינו פירוק דרך קלקול שהוא נתיצה כמו ונתצתם את מזבחותם (דברים יב ג) כנ"ל, והא דאמר בגמרא כל המזיח סתם, היינו גם כן דרך קלקול, דלא נקרא מזיח באופן אחר לפירוש זה. ונראה לי דהיה גלוי להרמב"ם ז"ל שני הפירושים, והיה לו ספק איזה מהן יוכשר, לכך כתב וכל המזיח ומפרק חבורן דרך קלקול לוקה, ר"ל דמלקות אין לחייב רק בכהאי גוונא דאין לוקין מספק, אבל לענין איסור אסור אף שלא בדרך קלקול דספק איסורא לחומרא, ולכך בספר המצות לא הזכיר לענין האזהרה מדרך קלקול. והנה יצא לנו מזה לרבינו הרמב"ם אין לוקין רק בדרך קלקול ואף שלא בשעת עבודה, ולהסמ"ג והרא"ה אין לוקין רק בשעת עבודה ואף שלא בדרך קלקול, כנ"ל ברור בס"ד (ספר ישמח משה תרומה דף קפה ע"א)

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

י"א⁴⁶ שאין חייב אלא בשעת עבודה וי"א⁴⁷ שחייב בכל זמן ועת שלבוש בהם.

י"א⁴⁸ שאם לובש החושן בלא אפוד חייב נמי משום לאו זה

ונוהגת בזכרים⁴⁹ ונקבות וכל אישי ישראל בזמן הבית שכל מי שפרק חיבורם בזמן שהכהן הגדול לבוש בהם לוקה⁵⁰.

⁴⁶ חינוך מצוה ק' ועיין מנחת חינוך שם אות ב שהקשה דלא כחינוך במכות כב ע"א, דיש חורש תלם אחד וכו' יום טוב וכהן ונזיר בבית הקברות, מתקיף לה אב"י ולחשוב נמי מזית חושן מעל האפוד וכו', ושם הוא חורש בבית הקברות ואינו בשעת עבודה, ופשוט ליה לאב"י דחייב בכל ענין ועיין בהרי"פ בהנהגות על המנ"ח שם שבשעת עבודה לאו דוקא, אלא בשעה שהוא לבוש בהם לצורך עבודה ועיין חמדת ישראל, קונטרס נר מצוה מצוה לג', שכשלוש בגדי כהונה כהלכתם נקרא שעת עבודה, כיון שהוא מרצה על ידי הציץ על מומאת מקדש וקודשיו, אף על פי שאינו עובד עבודה, אבל כשאינו שעת עבודה כלל כגון בלילה ולאחר הקטרת אימורים ששוב אין צריך ציץ לרצות, אינו חייב אם מזית החושן מעל האפוד ועי' מקור ברוך להרנ"ב מיאנאווא ח"ב סי' יד שדחה שממכות שם משמע שאפילו כשאינו ראוי כלל לעבודה, כגון שהוא בבית הקברות והוא טמא, מ"מ עובר

⁴⁷ יראים סי' שיו (נשל) "ולא יזח החושן מעל האפוד פי' כשכהן גדול לבוש בהן אסור להזיח החושן מעל האפוד אבל כשאינו לבוש בהם אינו מדבר שהרי בטבעות התחתונות של החושן המרוכסות בפתיל תכלת של טבעות הכתפות אשר ממעל לחשב האפוד הכתוב מדבר ובשעה שאינו לבוש בהן היו הטבעות מוזהרות ועומדות שאי אפשר לו ללבושם בעודם מחוברות" והכי משמע ברמב"ם מדסתם ולא הזכיר כלל דבעינן שעת עבודה אבל כשאינו לבוש אינו עובר שהרי כתב האיסור אחר שכתב סדר לבישתו

⁴⁸ עיין ריטב"א מכות כב ע"א וז"ל "וכגון שהיה לובש את החושן וחורש בו וכל שעה עובר משום לא יזח" ויש לדון האם חייב נמי כהן הדיוט או ישראל שלבש החושן בלא אפוד ולכאורה לשיטת החינוך הנ"ל שאינו חייב אלא בשעת עבודה ודאי א"כ שישאל או כהן הדיוט אינו חייב אבל לשיטת הרמב"ם והיראים יש לדון ולשון היראים "כשהכהן גדול לבוש בהן אסור להזיח החושן מעל האפוד אבל כשאינו לבוש בהם אינו מדבר" משמע שרק בכהן גדול לבוש חייב אבל בגמ' הנ"ל אין מוזכר כלל כהן גדול וצ"ע אמנם אפשר שליראים אינו חייב אלא אחר שלבש וחיבר החושן לאפוד שאסור לפרק חיבורם אבל אם לבשם בלא לחברם אינו עובר "ועיין שו"ת נודע ביהודה תניא או"ח סי' ג ד"ה אמנם זה דדהחושן ואפוד הם נטפלין יותר זה לזה דהא אסור להפריד החושן מעל האפוד דכל המזיח חושן מאפוד לוקה משום לאו דלא יזח" משמע דעיקר הלאו הוא שלא יהיה החושן בלא האפוד אלא צריך שיהיה טפל אליו

⁴⁹ חינוך שם

⁵⁰ ולכאורה לפי פירש"י הנ"ל בחומש שלא יזח הוא לשון ניתוק ולפי מה שנתבאר לעיל שחייב לפ"ז אפילו אם אינו דרך קלקול א"כ אפשר שחייב כשלוש החושן על האפוד בלא לחברם ולא רק אם ניתק חיבורם שהרי עיקר קרא הוא שלא יזח דהיינו שלא ינתק החושן מעל האפוד ואם אינם מחוברים הרי הם מנותקים וזהו מש"כ לעיל מיניה "להיות החושן דבוק אל חשב האפוד" וכן משמע לשון החינוך שם "שלא נסיר החושן מעל האפוד וכו' וצוה הכתוב לקשור טבעות שהיו קבועים בחושן עם טבעות שהיו קבועין באפוד בפתיל תכלת, כדי שיהיה נתון החושן על החשב דרך קביעות והדר, שאם לא יקשור אותם באותם טבעות יהיה החושן נד ונבדל מחשב האפוד ונוקש על לוח לבו של כהן, ועל זה נאמר [שמות כ"ה, כ"ח] ולא יזח החושן מעל האפוד, כלומר מעל חשב האפוד, ותרגומו לא יתפרק. והמפרק חבורין בשעת עבודה לוקה מלאו זה" ומש"כ בתחילה שלא נסיר ואח"כ כתב והמפרק חיבורין וכו' לוקה משמע שדוקא שפירק אפוד שדעתו שעל לבישה לחוד אינו לוקה אפילו אם אינם מחוברים כיון שהלבישה מותרת ומה שלא חיברם אין בו מעשה ואינו לוקה ולחכי רק אחרי שחיברם וניתק חיבורם לוקה שיש בו מעשה אבל איסורא איכא אף בלבישתם. אבל לדעת הרמב"ן

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

ה. והמסיר בדי ארון ואזהרתיה מהכא (ולא) [לא] יסורו ולא יזח החושן

הארון כשהיו⁵¹ נושאים אותו ממקום למקום לא היו רשאים לנשאו בבהמה או בעגלה אלא על הכתף, וטבעות היו בארון שנים בזויות שבקצה אחד לסוף ארכו של ארון למעלה סמוך לכפרת ושנים בקצה האחר ושני בדים היו באים בתוך הטבעות לאורך הארון ורחב הארון מפסיק בין שניהם ואותם הבדים היו ארוכים מכאן ומכאן יתר מאורך הארון שיהיו נושאים אותו בהם, וכל אחד מן הנושאים נותן ראש הבד על כתיפו ונושא וכל הנושאים פניהם לצד הארון ואחוריהם לצד חוץ, ואותם בדים לא היו זזין מעולם מתוך הטבעות והמסיר אחד מן הבדים מן הטבעות לוקה שנאמר (שמות כה פסוק טו) בַּטִּבַּעַת הָאֶרֶץ יִהְיוּ הַבָּדִים לֹא יִסְרוּ מִמֶּנּוּ.

לפיכך כשנושאים⁵² אותו על הכתף נושאים פנים כנגד פנים, ואחוריהם לחוץ ופניהם לפנים ונזהרים שלא ישמטו הבדים מן הטבעות⁵³.

א"כ מהו⁵⁴ שנאמר (במדבר ד פסוק ו) וְשָׂמוּ בְּדֵי וְהָרִי לֹא זָזוּ מִשָּׁם, כיון שאורך הבדים היה דק והיו הולכין ובאין בתוך הטבעות פעמים לצד זה ופעמים לצד זה כשהיו נוסעים היו משוים אותם שתהא יציאתם מצד זה שוה ליציאתם מצד זה, חציה לכאן וחציה לכאן כדי שיהא טורח המשא שוה לכל הנושאים, ולא יקל לנושא מצד האורך ולא יכבד לנושא מצד הקצר והיו מהדקין אותן שלא יתנדנדו בשעת הלך ועל זה נאמר ושמו בדיו ובשעת חנייתם היו מפרקין אותו הדוק ומחזירין אותם לישנם ר"ל שהיו מושכין אותן דרך הטבעות להיות רובן יוצא לאחורי הארון ומעוטן לפניו. ומותר להזיז את הבדים בתוך הטבעות ואין האיסור אלא להסירם משם⁵⁵

הנ"ל שהוא לשון הריסה וניתוץ א"כ היינו דווקא כשמקלקל החיבור שיש ביניהם ע"י הפתיל תכלת או השרשרות וא"כ אינו חייב אא"כ היו מחוברים וניתקם וצ"ע

⁵¹ רמב"ם כלי המקדש פ"ב הי"ג מאירי יומא עב ע"ב שם

⁵³ ולכאורה מזה משמע דלא כשיטת רש"י ביומא עב ע"ב ד"ה מתפרקין המובאת לקמן שראשיהם היו עבים ונכנסו רק בדוחק וא"כ לא היו צריכים ליוזר שישמטו כיון שאין יוצאים אלא בדוחק ובכח אדם ולכך נעשו בצורה זו וצ"ע

⁵⁴ מאירי שם

⁵⁵ בגמ' יומא דף עב ע"א איתא רבי יוסי ברבי חנינא רמי כתיב בטבעת הארץ יהיו הבדים לא יסרו ממנו ופירש"י "אלמא אין זזין מהן וכתיב (שמות כה) והבאת אלמא הולכים ובאים בתוכן" וכתיב והובא את בדי

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

וי"א⁵⁶ ששמונה טבעות היו בארון, ובארבעה היו קבועים שני בדים, שע"ז הוזהרנו שלא להסירם ובארבעה היו שני בדים שבהם נשאו את הארון והיו מסירים אותם בין משא למשא.

ו. החורש בעצי אשירה ואזהרתיה מהכא ולא ידבק בידך מאומה וגו'

בטבעת הא כיצד מתפרקין ואין נשמטין פירש"י "בראשיהם היו עבים והכנים ראשן אחד בדוחק בטבעת ובאמצען היו דקין הלכך לא היו נדחקין בטבעות אלא מתפרקין והולכין לכאן ולכאן אבל אינן נשמטין לצאת מהן לפי שהן עבים בראשיהן" תניא נמי הכי בטבעת הארץ יהיו הבדים יכול לא יהיו זזין ממקומן תלמוד לומר והובא את בדיו בטבעת אי והובא את בדיו יכול יהיו נכנסין ויוצאין תלמוד לומר בטבעת הארץ יהיו הבדים הא כיצד מתפרקין ואין נשמטין ועיין בריטב"א שם שהביא פ"י הר"י ז"ל "דאין נשמטין לגמרי אבל יכולים היו לישמט על ידי פירוק הקשרים והחוליות שעשו שם בטבעות": ובמאירי שם פ"י "ואותם בדים לא היו זזין מעולם מתוך הטבעות שנא' בטבעות הארון יהיו הבדים לא יסורו ממנו וכל המסירן לוקה א"כ מהו שנאמר והובא את בדיו וכן ושמו בדיו והרי לא זזו משם תדע שראשי הבדים היו גסים מעט עד שלא יצאו מן הטבעות אא"כ בכח אדם אבל אורך הבדים היו דק והיו הולכין ובאין בתוך הטבעות פעמים לצד זה ופעמים לצד זה וכשהיו נוסעים היו משוים אותם שתהא יציאתם מצד זה ושוה ליציאתם מצד זה תציה לכאן ותציה לכאן כדי שיהא טורח המשא שוה לכל הנושאים ולא יקל לנושא מצד האורך ולא יכבד לנושא מצד הקצר והיו מהדקין אותן שלא יתנדרגו בשעת הלך ועל אותה השואה נאמר והובא את בדיו ובשעת הנחתם היו מפרקין אותו הרוק ומחזירין אותם לישנם ר"ל שהיו מושכין אותן דרך הטבעות להיות רובן יוצא לאחורי הארון ומעוטן לפניו" וכתבוספות יומא שם הקשו בד"ה כתיב בטבעות הארון הקשו אמאי הביאה הגמ' פסוק דוהובא דכתיב גבי מזבחה הנחשת (פכ"ז פס"ו) ולא את הפסוק שכתוב בארון ועוד הקשו שבשעת סילוק מסעות כתיב ושמו בדיו משמע דבנסוע המסעות היו משימין אותן בדיו וקשה והא כתיב לא יסורו ממנו והביאו רבינו יעקב מאורליי"ש מתרין זה דושמו בדיו על כתפי הנושאים קאמר להולכין "ולבי מהסס שהרי בני קהת לא היו שם עדיין עד לאחר שהיו מכניסין כל הכלים לנרתק שלהם" ועוד תירצו "שושמו בדיו היינו שמושכין הבדים לצד חוץ להיות נראין בולטין בפרוכת כמין שני דדי אשה אבל הקושיא הרשונה עדיין קשה ולכן תירצו "ואי לאו דמסתפינא מחברייא הוה אמינא דח' טבעות היו בארון בד' טבעות מהם היו בדים קבועין לא יסורו ובארבעה מהם שהיו למטה או למעלה מאותן טבעות היו משימין בדים בשעת סילוק המסעות לשאת את הארון בהם והיינו הנך דכתב בהו ושמו בדיו וכו' ולהכי מייתי נמי קרא דוהובא דכתב במזבחה לגלויי אוהבאת דארון כי היכי דוהובא דמזבחה לא היו הבדים קבועין דהא לא כתב התם לא יסורו ממנו הכי נמי והבאת דארון לא היו ממש קבועין לגמרי וצריך עיון" ובחזקוני עה"ת שם פ"י "אלא י"ל שאף ע"פ ששם אותם משה רצה הקב"ה שיושמו ע"י כהנים, כדכתיב ושמו את בדיו, ומאותה שעה ואילך לא יסורו ממנו. מחמת קדושתו לא רצה הקב"ה שימששו בו להסיר הבדים ולהכניסם בטבעות". ובאור החיים כתב על דברי התוס' "ואין אני מצדיק דברים אלו, כי רבו הקושיות על האותיות, והדבר פשוט כי טעות נפל בספרים, וצריך לומר במקום והובא, והבאת את הבדים בטבעות, וקושית ושמו בדיו, נראה לי לומר כי להיות שהבדים היו לשאת את הארון בהם, לזה כשצוה ה' לכסות את הארון בפרוכת המסך, צוה שישמשו כהנים הכנת הבדים שיוציאו ראשי הבדים, כדי שיהיו בסדר ואופן שישאו אותם הלויים על כתפיהם, שלא יצטרכו הלויים להוציא ראשי הבדים, ויוזנו עיניהם מן הקודש"

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

עבודת כוכבים⁵⁷ ומשמשיה ותקרובת שלה וכל הנעשה בשבילה אסור בהנאה שנאמר ולא תביא תועבה אל ביתך וכל הנהגה באחד מכל אלו לוקה שתיים, אחת משום (דברים ז פסוק כו) ולא תביא תועבה אל ביתך ולא תביא, ואחת משום (שם יג פסוק יח) ולא ידבק בידך מאומה מן החרם.

ז. הקוצץ אילנות טובות ואזהרתיה מהכא כי ממנו תאכל ואותו לא תכרות

אסור לקצוץ⁵⁸ אילן מאכל, שנאמר (שם כ פסוק יט) כי תצור אל עיר ימים רבים להלחם עליה לתפשה לא תשחית את עצה לגדח עליו גרזן כי ממנו תאכל ואתו לא תכרות⁵⁹, ואם קצץ עבר על לא תעשה ולוקה.

ולא במצור בלבד⁶⁰, אלא בכל מקום כל הקוצץ אילן מאכל דרך השחתה לוקה. וכן אסור למנוע מהם אמת המים כדי שייבשו שנאמר לא תשחית את עצה.

המשחית⁶¹ את הפירות עובר בכל תשחית מקל וחומר ומה אילן שעושה פירות הזהירך הכתוב עליו, פירות עצמם על אחת כמה וכמה.

י"א⁶² שבאילנות אין האיסור אלא לקצץ את כולו, אבל לכרות הענפים מן האילן אין בו משום בל תשחית.

⁵⁷ רמב"ם הלכות עבודה זרה פרק ז הלכה ב

⁵⁸ רמב"ם מלכים פ"ו ה"ח

⁵⁹ והרמב"ן בשיבחת העשין עשה ו מונה כאן ג"כ עשה כי ממנו תאכל וגו' מצות עשה, היינו לאו הבא מכלל עשה, והקוצץ אילן מאכל עובר בעשה ולא תעשה, ע"ש

⁶⁰ שם

⁶¹ ספרי דברים פ"כ פס' יט

⁶² מל"מ איסורי מזבח פ"ז ה"ג וז"ל "דמאי דאסר משום לא תשחית אינו אלא לקצץ האילן עצמו משרשו אבל לקצץ ענפים וחירות לא ידעתי היכא רמיזא איסור זה והכא (עצים לצורך מזבח) לא היו כורתים כי אם הענפים ברם שרשוהי בארעא שבוקין". ועיין שו"ת הר צבי או"ח ב ס"י קא ד"ה ואשר להיתר וז"ל "הנה מדברי המל"מ משמע דלקצץ ענפים מאילן מאכל גם איסורא דרבנן ליכא דלכאורה קשה על המל"מ, דהרי מבואר ברמב"ם הלכות מלכים (פ"ו ה"י) דלא האילנות בלבד אלא כל המשבר כלים וקורע בגדים, וקוצץ ענפים לא גרע מקורע בגדים ומשבר כלים, והיה מקום לומר דכוונת המל"מ דמדאורייתא אין איסור בל תשחית בקוצץ ענפים, אבל מדרבנן יש איסור כמו בקורע בגדים ומשבר כלים דהאיסור הוא מדרבנן כמבואר ברמב"ם שם. ומכיון שאין איסור רק מדרבנן, לכן בכריתת עצים למערכה לא גזרו כדקיי"ל לא גזרו שבות במקדש. אלא שזה נכנס

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

ולא האילנות בלבד⁶³, אלא כל דבר אסור להשחית, לפיכך כל המשבר כלים או קורע בגדים או הורס בנין או סותם מעין או מושך אמת המים מן העיר שלא יהיה להם מים לשותות או מאבד מאכלות או משקין או ממאסם דרך השחתה עובר בלא תשחית.

ה. המרביע שור פסולי המוקדשים ... המנהיג בשור פסולי המוקדשים לוקה שהרי גוף אחד הוא ועשאו הכתוב כשני גופים

כל קדשי⁶⁴ מוזבח בין קדשי קדשים בין קדשים קלים אסורין בעבודה, שנאמר (שם טו פסוק יט) לא תעבד בַּבָּכָר שׁוֹרְךָ והוא הדין לשאר קדשים וה"ה גם בעובד בצאן או שאר בהמה ולוקה מן התורה⁶⁵.

לפיכך אסור⁶⁶ להרביע בבכור או בפסולי המוקדשים כגון שנעשה בה מום, שהרי הוא מלאכה ואסור משום עבודה במוקדשים. אבל אינו לוקה משום לאו זה כיון שאינו עבודה גמורה אלא אסור מדרבנן, ודוקא⁶⁷ אי בהמת פסולי המוקדשים היא הבהמה הנרבעת⁶⁸ אז הוי עבודה, אבל בבהמה הרובעת לא הוי עבודה, שהרובע אין עושה עבודה⁶⁹.

במחלוקת בהא דלא גזרו שבות במקדש אם זה רק לענין שבת בלבד או גם לענין שאר איסורים. עכ"פ מפשטות דברי המל"מ משמע דגם איסורא דרבנן ליכא.

⁶³ רמב"ם שם ה"י שו"ע הרב שמירת הגוף והנפש סעי' יד

⁶⁴ רמב"ם מעילה פ"א ה"ז

⁶⁵ והנה אם עובד או גוזז אפילו כמה פעמים בהתראה אחת אינו חייב אלא אחת. ואם התרו בו על כל פעם ופעם חייב כל פעם כמו נזיר שהיה שותה יין כו' (נזיר מ"ב ע"א). אך אם עבד עם כמה בהמות או גוזז כמה בהמות לדעת תוס' רי"ד (קידושין ע"ז ע"ב) דבבעלי חיים אמרינן גופים מחולקין באבר מן החי מכמה בהמות (ומובא במנחת חינוך מצוה קפ"ו אות י"ב, עיין במשנה למלך פ"א מאיסורי ביאה ה"א), א"כ חייב בהתראה (אחת) על כל בהמה ובהמה (מנחת חינוך שם אות ה)

⁶⁶ שם ושם סעי' יד

⁶⁷ מנחת חינוך שם אות יא

⁶⁸ כגון דהם נקבות ומרביע זכר עליהם, דהאיסור משום דהם נרבעים. ובבכור דהוא זכר, משכחת זכר שמרביע זכר עליו דהוי ג"כ נרבע, כמבואר בתורה גבי אדם דמשכב זכר (ויקרא י"ח, כ"ב), וכן מבואר בש"ס דעבודה זרה פרק אין מעמידין כ"ב ע"ב דזכר אדם הבא על זכר בהמה הוי נרבע, ומכל שכן דשייך הרבעת זכרים בהמות זה על זה (מנחת חינוך שם אות יא)

⁶⁹ שאין האיסור אלא כשהנקבה היא ההקדש, שבה היא נעשית העבודה, אלא שמכיון שהאדם אינו עושה העבודה, אלא הזכר הרובע, והאדם רק גורם שתיעשה העבודה, לכן אף זה אין האיסור אלא מדרבנן, אבל אם הזכר הוא ההקדש אינו אסור אף מדרבנן (משנה למלך שם)

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

מותר להכניס זכר בכור בעדר, אף על פי שסופו להרביע את הבהמה, שאין איסור להניח בהמות קדשים שלא ירביעו, אלא האדם בעצמו אסור לו לעשות מעשה⁷⁰.

המרביע בהמת פסולי המוקדשין אפילו על מינו הרי זה לוקה משום כלאים, אבל אם הרביעו על בהמת פסולי המוקדשין אחרת שהיא מינו אינו לוקה משום לאו זה. ועיין להלן.

בהמת פסולי המוקדשין כגון שנעשה בה מום אע"פ שהיא גוף אחר עשאה הכתוב כשני גופין. ונחלקו הראשונים בדינה:

דעת רש"י⁷¹, משום שיש בגוף הבהמה שני מינים חולין וקדשים⁷² על כן היא שני מינים והרי היא כלאים, לפיכך החורש בשור פסולי המוקדשין לבדו או המרביע אפילו על מינו הרי זה לוקה משום כלאים, ודוקא בפסולי המוקדשין שנפדו או בכור בעל מום דדינו כמו כל הקדשים אחר פדיונם, ולדעת רש"י אם מרביע בהמת קדשים אפילו תמימה על בהמת חולין או הנהיגן כאחד לוקה, כי הם כמו שני מינים.

דעת תוס'⁷³ והראב"ד⁷⁴ שבהמת פסולי המוקדשין כלאים כיון דכתיב (דברים ט"ו, כ"ב) (שם טו פסוק כב) כַּצְבִּי וְכֶאֱלִיל, א"כ התורה עשאתה כשני מינים ולדעה זו קדשים ממש וחולין אינם כלאים זה בזה כי אינם כשני מינים, ורק פסולי המוקדשין שהתורה עשאה כשני מינים מגזירת הכתוב, וא"כ המרביע חולין בקדשים אינו לוקה מלאו זה אבל לוקה מחמת עבודה בקדשים, וגם לדיעה זו דוקא אחר פדיון או בבכור בעל מום, אבל קודם פדיון אין לוקין, כי שגזירת הכתוב כַּצְבִּי וְכֶאֱלִיל, הוא רק לאחר פדיון בשעה שמותר באכילה.

ודעת הרמב"ם⁷⁵ שבהמת פסולי המוקדשין כלאים מפני שהיתה⁷⁶ קדש ונעשית כקדש וכחול מעורבין זה בזה ונמצאת בהמה זו כבהמה טמאה עם הטהורה המעורבין

⁷⁰ פתחי תשובה יו"ד סי' שח ס"ק א

⁷¹ כאן ד"ה המרביע

⁷² דמותרין באכילה כחולין ואסורין בניזה ועבודה כקדשים

⁷³ ד"ה שהרי

⁷⁴ בהשגה על הרמב"ם שם הי"א

⁷⁵ שם הי"א

⁷⁶ משמע שאם מעולם לא היתה קודש דהיינו שהקדישה בעלת מום אינה בכלל זה (שער המלך)

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

באחד⁷⁷ הרי הוא אומר (ויקרא כז פסוק יא) וְאִם כָּל בְּהֶמְהָ טָמְאָה אֲשֶׁר לֹא יִקְרִיבוּ מִמֶּנָּה קֶרְבָּן לַיהוָה מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לַמִּדּוֹ שְׁאִינוֹ מְדַבֵּר אֶלֶּא בַּפִּסּוּלִי הַמוֹקֵדֶשִׁין. ולדיעה זו י"א⁷⁸ שאינו חייב אלא קודם פדיון ולא אחר פדיון. וי"א⁷⁹ שאינו חייב אלא לאחר פדיון ולא קודם פדיון. וי"א⁸⁰ שחייב בין קודם פדיון ובין לאחר פדיון. ובבכור⁸¹ שלא שייך בו פדיון חייב לכו"ע.

ולכו"ע⁸² אם הרביעו על בהמת פסולי המוקדשין אחרת שהיא מינו אינו לוקה משום לאו זה.

ט. כמה מלקין אותו ארבעים חסר אחת

ביצד מלקין⁸³ את המחוייב מלקות, כפי כחו⁸⁴ שנאמר (דברים כה פסוק ב) בְּיָדִי רִשְׁעָתוֹ בְּמִסְפָּר, וזה שנאמר ארבעים שאין מוסיפין על הארבעים אפילו היה חזק ובריא כשמשון, אבל פוחתין לחלש שאם יכה לחלש מכה רבה בודאי הוא מת, לפיכך אמרו חכמים⁸⁵ שאפילו הבריא ביותר מכין אותו שלשים ותשע שאם יוסיף לו אחת נמצאת שלא הכהו אלא ארבעים הראויות לו⁸⁶.

⁷⁷ והרמב"ם ז"ל לשיטתו (שם הל' ז' - ח') דאף דהתורה עשאה כצבי וכאיל, שני מינים טהורין לא היו לוקין לדעתו בהנהגה

⁷⁸ משנה למלך שם

⁷⁹ שער המלך שם וגנינת וורדים כלל נט אפילו בדעת הרמב"ם

⁸⁰ מעשה רוקח שם

⁸¹ חדרי דיעה יו"ד שם ובמשנה למלך שם

⁸² מנחת חינוך מצוה רמד אות יא

⁸³ רמב"ם הלכות סנהדרין פרק יז הלכה א

⁸⁴ והנראה בזה, דהדין אומד במלקות אם יכול לקבל הוא דין בעצם שיעור וחייב המלקות ואין זה רק דין צדדי דאמדינן בכדי שלא להמיתו במלקות, אלא הוא דין בחיוב המלקות דכפי מה שאומדים אותו שהוא יכול לקבל וזהו חיוב המלקות שצריך להלקותו. חדושי הגר"ז מסכת נזיר דף כג עמוד א

⁸⁵ ומדברי רבינו נראה שמה שאינו לוקה ארבעים שלימות הוא תקנת חכמים שכך כתב לפיכך אמרו חכמים ולמד כן ממה שאמר רבה שם כמה טפשי שאר אינשי דקיימי מקמי ס"ת ולא קיימי מקמי גברא רבה דאילו בספר תורה כתיב ארבעים ואתו חכמים ובצרי חדא הרי שהחכמים הם שעשו כן ואף על פי ששם דרשו מדכתיב במספר ארבעים ולא כתיב ארבעים במספר נראה שסובר רבינו שהוא אסמכתא בעלמא ויותר נראה לי דלטעמיה אזיל שכל דבר שאינו מפורש בהדיא בתורה קרי דברי סופרים וחכמים קבלו ממרע"ה דרשא זו וממעם זה. כסף משנה שם ועיין רדב"ז ולח"מ שפי' בדרך אחר. ועיין או"ש שם ה"ד, וז"ל ודבריו דברי אלהים חיים יוצאים מפי מדרש רבה פ' קרח (במ"ר י"ח, כ"א) מלקיות ארבעים כנגד מ' קללות כו', ופחתו חכמים אחת משום פן תוסיף.

⁸⁶ וכל דבריו תמוהים, חדא, שזה שכתב דילפינן מכדי רשעתו במספר שמכין רק כפי כחו, לא נמצא זה לא בש"ס ולא בספרי, וגם מה שכתב שזה שפוחתין אחד מארבעים הוא מדרבנן, ובכל הש"ס מבואר שזהו מן

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

י. אין אומדין אותו אלא במכות ראויות להשתלש

בשאוּמדין⁸⁷ את החוטא כמה הוא יכול לקבל אין אומדין אלא במכות הראויות להשתלש, אמדוהו שיכול לקבל עשרים אין אומדין ילקה עשרים ואחת כדי שיהיו יכולין להשתלש⁸⁸, אלא ילקה שמונה עשרה.

דף כב:

יא. אמדוהו לקבל ארבעים ולוקה מקצת ואמדו שאין יכול לקבל ארבעים פטור אמדוהו לקבל שמונה עשרה ומשלקה אמדו שיכול הוא לקבל ארבעים פטור

אמדוהו לקבל⁸⁹ ארבעים וכיון שהתחיל ללקות ראוהו חלש ואמרו אינו יכול לקבל יותר על אלו התשע, או השתים עשרה שלקה, הרי זה פטור⁹⁰.

אמדוהו לקבל שתים עשרה, ואחר שלקה ראוהו חזק ויכול לקבל יותר, הרי זה פטור ואינו לוקה יותר על האומד.

התורה, מדכתיב: במספר ארבעים, סכום הסוכם לארבעים, וזהו מדכתיב: במספר, הבית בשוא ולא בפתח, ולבד זה סיום דבריו אין להם הבנה כלל ונ"ל דה"פ, הטור בחומש פי', דלכן כתיב: והיה אם בן, בחיריק להבין כמה שיכול לסבול, וזהו דרך רמז, וס"ל להרמב"ם, דזה למדנו מדהקדים במספר לארבעים, דבאמת הך במספר מיותר לגמרי, ואם כוונת התורה שיהא דיין מונה, ה"ל למיכתב כדי רשעתו ארבעים במספר, אלא מדהקדים במספר, ש"מ דה"פ, והפילו השופט והכהו לפניו כדי רשעתו במספר, כלומר שיתבוננו במספר ההכאות כמה שיכול לסבול, וכדי רשעתו פירושו, כמו שאומר כדי שרשע זה יכול לסבול כן תכה אותו מספר זה, ואח"כ אמרה תורה דין אחר, ארבעים יכנו לא יוסיף, כלומר האומד הזה שאמרתי לך הוא עד ארבעים, אבל למעלה מארבעים אין כאן אומד, ואפילו גבור כשמשון לא תכנו יותר פן יוסיף וגו'. ערוך השולחן העתיד הלכות סנהדרין סימן נו סעיף א – ו

⁸⁷ רמב"ם שם הלכה ב

⁸⁸ זה דבר נכון ופשוט דאין להלקותו יותר ממה שיכול לסבול דשמא ימות בשביל כך

⁸⁹ רמב"ם שם

⁹⁰ לדעת הריב"ן להלן בשני המקרים פטור שאגלאי מילתא דאומד שלהם לא היה כלום, כיון דבו ביום סתרו, וזה לא נשתנה ולא הכחיש בשעה מועמת כזה וי"ל שטעו בהאומד, הלכך אם לקה מקצתן פוטרינן אותן, שהרי נתבזה. ואם לא לקה יבואר להן, ולדעת הרמב"ם אין מוסיפין על האומד כשהוא עומד ללקות מיד או לחמרה גדלהלן.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

יב. לָקַח אִין לֹא לָקַח לֹא ... הָא דַּאֲמִדּוּהוּ לְיוֹמִי הָא דַּאֲמִדּוּהוּ לְמַחַר וּלְיוֹמָא אֲחֵרָא

י"א⁹¹ שכל האמור בשינוי האומד לפטור, אינו אלא אם לקה שכבר נתבזה, אך אם לא לקה עדיין ושינוי את האומד שיוכל ללקות פחות, הרי הוא כמו שלא אמדוהו כלל, שהרי ודאי טעו באומד⁹², וממתינין לו עד שיבריא ויאמדוהו אומד הראוי לו, וכן אם אמדוהו ליותר,

ואם אמדוהו היום שילקה שנים עשרה ולא הלקוהו עד למחר, והרי הוא למחר יכול לקבל שמונה עשרה אינו לוקה אלא שנים עשרה, שאומד ראשון אומד גמור הוא, ואין משנים, ואם למחר אמדוהו שאינו יכול שנים עשרה פטור, אף על פי שלא לקה, שהרי נתבזה באותו אומד.

וי"א⁹³ שאם אמדוהו היום שילקה שנים עשרה ולא הלקוהו עד למחר, והרי הוא למחר יכול לקבל שמונה עשרה אינו לוקה אלא שנים עשרה⁹⁴.

אמדוהו שילקה למחר שנים עשרה ולא לקה עד יום שלישי והרי הוא חזק לקבל שמונה עשרה לוקה שמונה עשרה שהרי בשעת האומד לא אמדוהו ללקות אלא לאחר זמן, וכן כל כיוצא בזה.

⁹¹ דעת ריב"ן

⁹² וזה בלא לקה אך בלקה אע"ג שאגלאי מילתא דאומד שלהם לא היה כלום, כיון דבו ביום סתרו, וזה לא נשתנה ולא הכחיש בשעה מועטת כזה וי"ל שטעו בהאומד, , אם לקה מקצתן פוטרינ אותן, שהרי נתבזה.

⁹³ דעת הרמב"ם שם הלכה ג

⁹⁴ ונ"ל שלדעת רבינו כך פירושו דרמי מתרווייהו מרישא ומסיפא דהכא דקתני בין כשאמדוהו לשמונה עשרה וחזרו ואמדוהו לארבעים בין כשאמדוהו לארבעים ואמרו אינו יכול לקבל ארבעים אי לקה כבר פטור ואי לא לקה חייב, דבאמדוהו לקבל שמונה עשרה וחזרו ואמדוהו לקבל ארבעים לוקה ארבעים ובאמדוהו לקבל ארבעים וחזרו ואמרו אינו יכול לקבל ימתין עד שיבריא או לוקה ומתרפא וחזרו ולוקה והתם תני בתרווייהו דאע"ג דלא לקה פטור ואמר רב ששת ל"ק הא דאמדוהו ליומיה כלומר ברייתא בדאמדוהו ללקות בו ביום ונשתתה עד למחר אף על גב דלא לקה אזלינן בתר אומדנא קמא לקולא, דכיון דליומיה אמדוהו הו"ל כאילו לקה כבר ואפילו הכי כי אמדוהו לקבל ארבעים וחזרו לומר אינו יכול פטור והו"ל כאילו התחילו להלקותו מאתמול ואמרו אינו יכול לקבל, הא דאמדוהו למחר וליומא אחרא כלומר מתני' לא כשאמדוהו שילקה היום אלא אמדוהו שילקה למחר אם הלקוהו ואח"כ אמדוהו הרי נפטר במלקותו שלקה בין רב למעט ואם אמדוהו קודם שילקה אזלינן בתר אומד שני בין לקולא בין לחומרא כיון שאומד ראשון לא היה אלא ללקות אחר זמן ופירוש זה נראה בעיני יותר מהשני פירושים שפירש"י.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

שכלל הוא⁹⁵ לשיטה זו אימתי אזלינן אחר האומד לבלי להוסיף על האומד, אף שראינו אח"כ שיכול לקבל יותר, כשהאומד היה על ללקות מיד, דאז אף אם נלקה למחר, מ"מ הולכין אחר האומד, אבל כשהאומד היה על למחר ולא נלקה עדיין אין זה אומד⁹⁶, ולכן כשראוהו אח"כ שיכול לקבל יותר, הולכין אחר אומד שני.

**יג. עבר עבירה שיש בה שני לאוין אמדוהו אומד אחד לוקה
ופטור ואם לאו לוקה ומתרפא וחוזר ולוקה ... אין אומדין
אומד אחד לשני לאוין ... הא דאמדוהו לארבעים וחדא
הא דאמדוהו לארבעים ותרתי**

מי שנתחייב⁹⁷ מלקיות הרבה בין על עבירות הרבה בין על מעשה אחד שחייבין עליו מלקיות הרבה, אם אמדוהו אומד אחד שיכול ללקות בו ארבעים ושתיים⁹⁸ וי"א⁹⁹ ארבעים וחמישה לוקה ופטור, ואם לאו שאינו יכול ללקות אלא עד ארבעים ואחת, ולי"א עד ארבעים וארבע, לוקה ומתרפא וחוזר ולוקה.

⁹⁵ ערוך השולחן העתיד שם סעיף ח

⁹⁶ נראה לענ"ד, דאם אפילו האומד היה על למחר ושילקה למחר, שפיר הוי אומד יפה, ולא ילקה יותר, ורק כשהאומד היה על למחר ושילקה ביום שלישי, בזה לא אזלינן בתר אומד זה, כיון דהאומד לא היה על היום, וגם לא נלקה ביום האומד, בזה לא אזלינן בתר אומד כזה, ולהדיא משמע כן בגמ' שם, שאומר הא דאמדוהו ליומי, הא דאמדוהו למחר וליומי אחרא ע"ש, ולפי המפרשים, למה צ"ל וליומי אחרא, ולדברינו א"ש, וה"פ הא דאמדוהו ליומי, כלומר בין שאמדוהו היום אפילו ללקות למחר, ובין שאמדוהו על למחר ושילקה באותו יום, דבכה"ג הוה אומד, הא דאמדוהו על למחר וללקות ביומי אחר, היינו על יום השלישי דבכה"ג לא הוה אומד. שם

⁹⁷ רמב"ם שם הלכה ד

⁹⁸ ימ"ש רבינו אמדו שיכול הוא לקבל מ"ה להלן הוא הדין למ"ב כדאיתא בגמ' אלא אורחא דמילתא נקט דאין אומד אלא לשלש מכות שאם אמדוהו שאינו יכול לקבל אלא מ"ב לא היו אומדין אותו אלא למלקות אחת ומהאי טעמא נמי לא כתב שאמדוהו למ"א כדאמר רב ששת אלא שאמדוהו למלקות אחת כפי האומד ולוקה האומד ומתרפא וחוזר ולוקה. רדב"ז שם, ועיין ערוה"ש העתיד שם יד שכתב שארבעים ומישה טעות דפוס וצריך לגרוס מ"ב

⁹⁹ באו"ש כתב בשנתחייב ב' מלקיות ואמדוהו מ"ב, הרי כשילקו אז מתחם למלקות ארבעים, דכיון דראוי לזה ומלקין אותו כן פשיטא דזה נחשב ארבעים למלקות על עבירה אחת, לדעת הרמב"ם שחכמים פיתו אחת כדלעיל, ונשאר אך שתיים, דעל זה לא ניתן להם לאומד שלהם, שמי שאינו יכול לסבול ג' אין מלקין אותו עד שיתרפא, כיון שאין כאן שלוש אינו בר מלקות עכשיו על העבירה השני כלל, ושוב מלקין אותו כשיתרפא, ולאומד מ"ג [ומ"ד], אז בכלל אינו ראוי להשתלש ואינו אומד, וזה נכון בס"ד.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

כיצד נתחייב שתי מלקיות ואמדו שיכול הוא לקבל ארבעים וחמש כיון שלקה ארבעים וחמש נפטר, אבל אם אמדוהו למלקות אחת והכהו שלש או תשע או שלשים כמו האומד, הרי זה מתרפא וחוזרין ואומדין אותו למלקות שנייה עד שילקה לכל מלקיות שהוא חייב בהן.

יד. כיצד מלקין אותו כופה שתי ידיו על העמוד ... ושתי רצועות של חמור עולות ויורדות בה ידה טפח ורחבה טפח וראשה מגעת על פי כריסו

כיצד מלקין אותו¹⁰⁰, כופת שתי ידיו על העמוד אילך ואילך שהיה שם עץ אחד נעוץ בקרקע וגבוה כנגד שתי אמות או אמה וחצי והוא כפוף, ומוטה על אותו העמוד כאדם הנסמך על בריח דלת, ותולה ידיו למטה וכופתין לו ידיו בצירי העמוד, יד אחת לצד זה ויד אחת לצד זה.

וחזן כלומר השמש¹⁰¹, הכנסת אוהזו בבגדיו, אם נקרעו נקרעו ואם נפרמו נפרמו¹⁰², עד שהוא מגלה את לבו, ומחציו ולמטה הוא מכוסה ורק מגלין לבו וערפו שעליהם מכהו, שאינו מכהו על כסותו שנאמר שנאמר (דברים כה פסוק ב) וְהָפָהוּ וְלֹא לְכִסּוֹתוֹ.

והאבן נתונה מאחוריו שהחזן המכה עומד עליה, ורצועה של עגל בידו כפולה לשנים ושנים לארבעה, כלומר שתי רצועות כל אחת כפול לשנים שהם ארבע רצועות כשהן כפולים, ושתי רצועות של חמור עולות ויורדות בו כלומר שהרצועות של העגל הכניסום בתוך היקף רצועה של חמור, לקיים מה שנאמר: (ישעיהו א פסוק ג) יָדַע שׂוֹר קִנְהוּ וְחֲמֹר אִבּוֹס בְּעֶלְיוֹ יִשְׂרָאֵל לֹא יָדַע וגו', כנגד זה הרשע שעבר על מצות התורה. כמבואר להלן דף כג.

ורוחב הרצועה טפח, וארכה כדי שתהא מגעת עד פי כריסו, ויד של רצועות שאוחז בה ארכה טפח.

¹⁰⁰ רמב"ם שם פרק מז הלכה ח ערוך השולחן העתיד הלכות סנהדרין סימן נה כולו

¹⁰¹ ונקרא חזן שהוא לשון חוזה שהוא רואה צרכי העיר

¹⁰² ויש להבין למה אין פושטין בגדיו. ואולי כדי לביישו יותר, או אפשר דלהפשיטו ערום כל גופו אין רצונינו בזה,

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

טו. ומכה אותו שליש מלפניו ושתי ידות מלאחריו ואינו מכה אותו לא עומד ולא יושב אלא מוטה ... מכה בידו אחת בכל כחו

האיש¹⁰³ המכה צריך להיות יתר בדעה שיבין איך להכות, וחסר בכח, ומגביה את הרצועות בשתי ידיו ומכה בידו אחת בכל כחו, ומלקהו שליש מלפניו [על חזהו] בין רדיו ושני שלישים מאחוריו, שליש על כתף זה ושליש על כתף זה.

המוכה אינו עומד ולא יושב אלא מוטה, שנאמר (שם) וְהִפִּילֹהּ הַשֹּׁפֵט וְהִקְהוּ לְפָנָיו שִׁיחֹו עֵינָיו שֶׁל שׁוֹפֵט בּו¹⁰⁴, לא שיהיה מביט בדבר אחר ומכהו מכאן שאין מכים שנים כאחד.

טז. והקורא קורא ... וחותם והוא רחום יכפר עון וגו' וחוזר לתחלת המקרא

הגדול שבדיינים קורא¹⁰⁵ כל זמן שזה לוקה (דברים כח פסוק נח – נט) אם לא תשמר לעשות את כל דברי התורה הזאת וגו' אם לא תשמור לעשות, והפלא ה' את מפתח וגו' ומתכוין שיגמור הפסוקים עם המלקיות¹⁰⁶, ואם לא גמר חוזר לתחילת המקרא, וקורא וחוזר וקורא עד שתגמר כל ההכאה,

¹⁰³ שם הלכה ט י

¹⁰⁴ דרשא זו היא בספרי, דלפניו משמע שיביט עליו שיהא המוכה לפני עיני המכה, וזה א"א, רק כשמוטה דאז ראייתו מתפשטת על כל גופו. והא דאין מכין שנים כאחד, יליף לה בספרי, מן יכנו אחד ולא שנים, ומרמב"ם משמע, דזה ג"כ נדרש ממה שצריך להביט עליו, דעל שניהם א"א להביט יפה כאחת, אבל בספרי שלנו דרשה אחרת היא כמ"ש.

¹⁰⁵ וערב יוה"כ כתב הרמ"א או"ח תרו"ו שנהגו שבעת הנלקה אומר וידוי ועיי"ש בביאור הגר"א שהוא כמ"ש הרמב"ם שם דמלקות במקום מיתה עומדת. ומסתברא שזה רק בערב יוה"כ כדי שיתכפר לו אף עון מיתה אך הלוקה בבי"ד יתוגדה רק על חטאו שלוקה עליו.

¹⁰⁶ ושמרתם את דברי הברית וגו' וחותם והוא רחום יכפר עון וגו' וחוזר לתחלת המקרא כל זה מצאתי במשניות מוגהות שעבר עליו הקולמוס וכן במשנה שבירושלמי ליתיה אכן בתלמוד ירוש כמ"ש הרמב"ם שם דמלקות במקום מיתה עומדת ו למי לא נמצא על הפרק הזה וגם בהרמב"ם ז"ל שם בהלכות סנהדרין ליתיה ותימה על רש"ל ז"ל ועל הרב בצלאל אישכנזי ז"ל שלא הגיהוהו, וגם בתוס' יום טוב כתוב כדברי, גם הרי"א ז"ל מחק וכתב לא מצאתי זה בכל הספרים. מלאכת שלמה על המשנה פ"ג מי"ד

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

וי"א¹⁰⁷ שחותם ואומר (תהלים עה פסוק לח) והוא רחום יכפר עון ולא ישחית והרבה להשיב אפן ולא יעיר כל חמתו

והשני שבדיינים מונה, והשלישי אומר לחזן בכל הכאה, הכה! כל זמן שמכה על פיו הוא מכה שאם יראה שיחלש, לא יאמר שיכה¹⁰⁸.

יז. ואם מת תחת ידו פטור הוסיף לו עוד רצועה אחת ומת הרי זה גולה על ידו

כבר התבאר במסכת ב"ק דף לב: שאם הכה החזן לפי האומד ומת תחת ידו פטור, והזהיר הדיין מהכות החוטא הכאות גדולות ממיתות¹⁰⁹, ולפיכך חזן ב"ד שהוסיף רצועה אחת על האומד ומת, הרי החזן גולה¹¹⁰, ואם לא מת הרי החזן עבר על מצות לא תעשה שנאמר לא יסף. והוא הדין לכל מכה את חברו שהוא בלא תעשה ומה אם זה שנתנה תורה רשות להכותו צוה הכותב שלא להכותו על רשעו קל וחומר לשאר כל האדם¹¹¹ לפיכך כל המכה את חברו אפילו הכה עבר הכאה שאין בה שוה פרוטה לוקה אבל

¹⁰⁷ כן היא הגירסא במשנה לפנינו וברמ"א אורח חיים הלכות יום הכיפורים סימן תרז סעיף ו נהגו שהנלקה אומר וידויים בשעה שנלקה, והמלקה אומר: והוא רחום יכפר עון וגו', שלשה פעמים שהם ל"ט תיבות כנגד ל"ט מכות, ובביאור הגר"א שם הביא מקורו מכות כ"ב ב' במתניתין לפי גירסתינו שם: ועל מה שכתבשלשה פעמים כו'. כתב נגד מכות המשתלש אבל לדינא דגמרא אינו אומר אלא פ"א.

¹⁰⁸ תפא"י במשניות שם צה

¹⁰⁹ רמב"ם סה"מ ל"ת ש

¹¹⁰ ואף בלא מעה דיינא, דפסק (הי"א) דבנכנס לרשותו ברשות הרי זה גולה, ואינו קרוב למזיד, הוא הדין בחד רצועה דלימות הוי שונג, דלא הוי ליה לאסוקי אדעתיה. אור שמח הלכות רוצח פרק ה הלכה ו
¹¹¹ לכאורה צ"ע דל' הרמב"ם בסה"מ הוא "שהזהיר הדיין מהכות החוטא הכאות גדולות ממיתות". וא"כ מה שייך ק"ו דאימא שמה שהזהירה תורה מלהכות החוטא היינו יותר על אומד שאמדהו ב"ד שע"כ יכול לבוא ל-הכאות גדולות וממיתות אבל להכות סתם אדם מישאל אין בו איסור זה דאין חשש שיבוא ע"כ למיתה ואפי' ליישב ע"פ ספרי דברים פסקא רפ"ו "לא יוסף, אם הוסיף עובר בלא תעשה אין לי אלא בזמן שמוסיף על המנין (וי"ג של תורה) על כל אומד ואומד שאמדהו בית דין מניין תלמוד לומר פן יוסף (וי"ג לא יוסף פן יוסף) מכל מקום". (מובא בסה"מ הנ"ל) פשטות הל' משמע דילפינן שני אסורין בלאו זה א. לא יוסף היינו על מספר המלקות שקבעה התורה וכל' הסיפרי "שמוסיף על המנין" והוא איסור שאינו תלוי באומד שאפילו יכול לסבול עוד ל"ט מלקות אעפ"כ אינו לוקה אלא כמנין ל"ט ואם הוסיף לוקה ב. איסור להוסיף על אומד שאמדהו דילפינן מפן יוסף ואפילו לא אמדהו אלא לכ' מלקות או פחות ולפ"ו אמנם מדין ב. לא שייך למילף אבל מדין א. וודאי שייך למילף דאם אסור להוסיף על מנין ל"ט אע"ג שהוא חוטא ואפשר דיכול לסבול הרבה יותר ממנין זה, והיינו ע"כ משום דכבר אינו מקום מצווה וכל' הגמ' בסנהדרין פ"ה א' "ומה במקום מצוה, שמצוה להכותו – מצוה שלא להכותו."

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

אם יש בה שוה פרוטה הואיל והוא חייב לשלם ממון אין אדם משלם ולוקה¹¹².

יח. נתקלקל בין בריעי בין במים פטור

מי שאמרוהו¹¹³ וכשהתחיל ללקות נתקלקל מכת ההכאה בין בריעי בין במימי רגלים אין מכין אותו יותר שנאמר (שם כה פסוק ג) וְנִקְלָה אֶחָיֵד לְעִינֶיךָ כִּי־זֶן שִׁנְקָלָה פֶּטוּר.

¹¹² שם פ' ט"ז הי"ב

¹¹³ רמב"ם שם פרק יז הלכה ה'

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

